

Politične stvari.

Kako celo Nemci presojujejo sedanji naš stan. *)

Čedalje določnejše se kaže, da se bližamo notranjim političnim premembam.

Kakor se Belkrediju ni posrečila sprava z Nemci, prav tako brez uspeha je sedanje ministerstvo ozir sprav s Slovani. „Mi lahko čakamo“ — to je Schmerlingu bilo gêslo, a prav to mu je tudi pelo grobno pesem. Druzega pomočka tudi danes ne vedó ministri, ki sedaj držé za državno krmilo.

Sprava z Magjari je se vé da bistveno spremenila februarско ustavo, — prav tako sprava s Slovani ni mogoča brez bistvene spremembe obstoječe ustave. Posebnost — se vé da ne najboljša — pri sedanjem ministerstvu je bila ta, da so vsi ministri razun Bergerja in Brestelna vzeti iz onih dežel, ki so po večini slovanske. Prvi sedanji ministri so voditelji bili nemški stranki na Českem in Moravskem. Zatega del so Slovanom jako nepriljubljeni. V zedinjenih ameriškanih državah je politična navada ta, da se dva ministra nikdar ne volita iz iste države. Ta šega je prav modra politika, kajti ona brani, da predsodki, ki so lastni eni državi, ne dobé prevelikega vpliva pri splošni državni vladi.

Pri nas ni nobenega ministra iz istih kronovin, ki so na južni strani glavnega mesta. Nemški minister iz Štajarskega, Koroškega ali Gornje-Avstrijskega bil bi brž ko ne sposobnejši za obravnave s Čehi, nego ministri, kateri so jih toliko časa držali v vojnem stanu. Z najvišega mesta so bile že v drugič slišati pomenljive besede, ki so bavarskemu kralju Maksu bile pridobile srca njegovih državljanov. Cesar hoče tudi „mir imeti s svojimi narodi“. Avstrijski ministri imajo moč, kakoršne še niso nikdar imeli v zgodovini te države; a bil jej je namen, da se ž njo mir ohrani med krono in národi in med národi samimi. Skušnja pa žalibog očitno kaže, da je v mešanih deželah še večja nesloga med Nemci in Slovani, nego je kedaj bila.

Čedalje bolj se spoznava važnost česke dežele za Avstrijo, nevarni stan te mejne dežele in potreba, da se Čehom zadovolji in dá ista pravica, kakor drugim narodom avstrijskim. Državni kancelar, ki se zdí, da v soglasji ravna z ministerskim predsednikom, je menda že večkrat poskusil, doseči isti cilj, od kterege se čedalje bolj oddaljuje cislajtansko ministerstvo. Posledek tega je menda ta, da nesloga raste med ministri samimi. Že dolgo je znana skrivnost, da dr. Berger in dr. Giskra imata različna načela, zlasti pa različno mislita o tem, kaj bi bilo državi na korist. Žuganje, ki je bilo brati v časniku, kateri je z dr. Giskro v tesni zvezi, merilo je na dr. Bergerja. Ta razlika v namenih pa ni še le od včeraj, ampak je že stara, in neslogo, ki je med ministri, sta ministerski predsednik in državni kancelar že večkrat poravnavala, a poravnala je vendar nista nikdar.

Ni toraj neverjetno, da se ministerstvo, kar se je že večkrat napovedovalo, res razruši, in da nekteri izmed njih — in to najodličnejši — ministerske sedeže zamenjajo s klopí v državnem zboru, kjer bodo nasprotovali. Mi tega dogodka ne bomo obžalovali, zlasti če se najdejo možje, kateri bodo, ne oviraje svobodnega razvitka avstrijske države, nepristranski in spravljeni in pravični vsej državi. Politična nesreča, ktere se vendar

ne bojimo, bi bila, ako se možje iste politike, kakoršne je grof Klam, pokličejo v ministerstvo (ohó!). Toda mož, kakoršen je baron Kellersperg, bil bi v sedanjih okoliščinah morda sreča za deželo. Vsi nepristranci so te misli, da je za državo največa nevarnost, ako se pustí, da nezadovoljnost avstrijskih Slovanov raste od dne do dne. Mnogo cislajtanskih dežel je, ki imajo kakor nemški tako slovanski značaj; v teh se toraj ne pride do srečnega blagostana, dokler nista zadovoljna oba naroda.

Interpelacija

štajarskih slovenskih poslancev v štajarskem zboru.

Odkar so voditelji našega naroda naravnost na svojo zastavo zapisali zedinjenje vsega razkosanega naroda v eno narodno in politično celoto, spoznal je po natornem nagonu naš narod, da je ta tirjatev resnična, pravična, in se jej je navdušeno pridružil. V deželnih zborih, v slovenskih društvih in ljudskih zborih, v adresah in peticijah, v časopisji, v vsakdanjem življenji se bije boj za ta vzor, bije se proti nasprotnikom na domači in tuji zemlji, kateri tudi od svoje strani vse žile napenjajo, da bi javno mnenje zmotili, naš napredek ovirali ali celó uničili. Tako se je tudi štirski nemški deželni odbor v tiskani okrožnici 30. oktobra 1868. leta izrekel proti našim pravičnim tirjatvam, in pristavil prenagljeno žuganje, da štirsko-nemška večina deželnega zbora nikdar in nikoli ne bo privolila v to, kar Slovenci tirjajo.

Naša reč je tako važna in sveta, da moramo napake brezobzirno razkrivati in s tem skušati, kako jih odpraviti, in da moramo toraj naše nasprotnike, njih sredstva in cilje zopet in zopet popisovati, ter vedno in vedno opominjati, kaj smo bili in kaj smo, kako stojimo in kaj hočemo.

Mi Slovenci smo del velike nadepolne slovanske rodovine. Poleg pičlo 8 milijonov Nemcev in poleg pičlo 5 milijonov Magjarov nas je v Avstriji blizo 18 milijonov Slovanov. Fizična moč sloni toraj na ramah slovenskih.

Cislajtanski Slovenci smo bili nekđaj eno telo, en narod, ki se je razprostiral po vsej Štirski in še dalje. Nešteta imena krajev in oseb v nemških krajih dežele pričajo, da so nekđaj Slovani tam stanovali. Naši knezi in naše gosposke so v našem jeziku z nami govorili. Svobodno je živel naš narod po svojih postavah. Fevdalizma ni poznal. A prišel je tujec nad nas; naše ljudstvo se je razkosalo in kosi so postali tuji med seboj. Prišli so tuji fevdalni gospodje s tujimi učitelji in uradniki — v tujem jeziku so našemu narodu osorno zapovedovali. Z našim denarjem in našimi žulji so si zidali gradove. Naši predniki so jim tlako delali, ktere se še dandanes nismo odvezali. Naš jezik, kterege govoriti se je našim prednikom ostro prepovedalo, pregnal se je iz mest in gradov pod slamnato streho kmečko, potem pa kot kmečki zasramoval. Z našim denarjem so tujci sebi zidali tuje šole. Na teh učiliščih so se sinovi našega naroda odgajali po tuje, in postali tujci med lastnimi rojaki. Le ako so svojo narodnost zatajevali, mogli so do služeb in časti. Tako se je sredi med slovenskim narodom izredilo ono večidel nevedno in nesramno odpadništvo po mestih in uradih, ktero svojemu narodu odrojeno — zvezo dela s tujci in vse preganja, kar je narodno, kar narodno misli in dela. Izmed Slovanov je jemal Nemec svoje ljudi, ž njimi se je pomlajeval svojo moč. Mnogo nemških mislecev in učenjakov je slovanskega rodú. Večidel je bila slovan-

*) Iz „Wochenschrift“ Warrens-a, kteremu pač ni živa duša očitati ne more, da ni Nemec z dušo in telesom. Ako taki veljavni Nemci tako pišejo, ne morejo ravno daleč biti važne politične premembe.

ska zemlja, na kateri so živeli, in s ktere so nas pregnali. Po svoje so tujci pisali in učili slovansko zgodovino. Slovanu se nikdar ni oznanovalo, kako je bil njegov rod velik, slaven, krepoten, samo da bi mu rodoljubje srca ne ogrevalo. Nikjer niso čutili Slovani, da bi jim bila kje država pomagala, kar bi bili smeli pri mnogoterih žrtvah do države vendar-le od nje pričakovati. Saj je bilo videti, kakor da bi vsa vladna umetnost in delavnost samo gledala, kje in kako Slovanom škodovati.

Ko bi se bilo storilo toliko za-nje, kakor se je storilo proti njim, da, ko bi jih bili prepustili le samo sebi: drugačni bi bili dandanes; — avstrijski Slovani niso imeli ni enega srečnega dne! Ne opominjali bi več na to, kako brezobzirno je v minolih časih narodna sebičnost slovanski narod tlačila in potujčevala, ko bi tega ne potrebovali, da razložimo enake prikazni v sedanjosti; kajti staro prizadevanje nas potujčiti se je v najnovejši svobodnostni dôbi z novo močjo ponovilo.

Slovani nismo tako bedasti, da bi črtili katero drugo ljudstvo zaradi njegove narodnosti. Ničesar nimamo proti nemškemu narodu kot nemškemu. Tudi je med Nemci mnogo blagih, res izobraženih mož, ki so nam pravični. Toda svojbina importiranih tujcev, brezobzirnih sebičnjakov in odpadnikov vseh narodov, stanov in vér, brez vsacega pravnega čustva, brez razuma za npravne naloge države — polastila se je v imenu nemštva in svobode vsega gospodarstva, a je oboje spravila ob dobro ime; svojbina, ktera je s svojo sebičnostjo, vladohlepnostjo in z vsemi mogočnimi pripomočki Slovane spravila v umetno manjšino v obeh polovicah države; svojbina, ki si je naravnost na svojo zastavo zapisala, da hoče Slovane na steno pritisniti.

A skoraj nemogoče je, da se nezaupanje do nekterih na vse ne bi raztegnilo. Razumljivo je, da Slovan pri taci razmerah nemškemu ljudstvu ne more sočuten in zaupljiv biti, dobro vedoč, da se to ne more iznebiti predsodkov zoper nas, ktere ima pod uplivom opisanih razmer in preteklosti ter pod uplivom nemškega časopisja, ki je pod oblastjo one koterije, največ spačeno. Saj je človek še le pravičen potem, kader je razumen. Pa tega ravno treba.

Nemec v Avstriji, vaje gospodarovati in se obnašati kot izvoljen, edino razumen narod, ni se nikoli pečal za jezik in razmere, želje in potrebe narodov, pri katerih in v sredi katerih je živel. Navadno je znal le svoj jezik in ga je hotel vriniti družim ter jih gledé jezika podložne storiti skušal.

Od tod prihaja, da si Slovan na tuji zemlji za-se nič izrednega stanja ne tirja, nemški naseljenec na slovanski zemlji pa navadno ne mara in ne priznava slovenstva, slovenskega jezika, želj in potreb, — pač pa kmalu začne svoje tuje kulturno delo, postane zvest zaveznik odpadništva, da bi s tem vred pri volitvah narodnjake odrinil in jih ob moč in veljavo pripravil. Tako skruni prvo dolžnost človekovo, dolžnost hvalenosti.

Od tod prihaja, da je inozemstvo že davno začelo slovansko vprašanje študirati zaradi njegove velike važnosti, — a nemško-avstrijska tako imenovana liberalna klika pa odbija in zadržuje vsako podučenje o tem, da se v vestnem strahu pred povračilom razkači in razsrdi nad vsakim slovanskim vprašanjem. Tako ta nemška klika v svojem nespešnem boji zoper pravico in npravnost tudi nemški narod pred drugimi narodi v slabo ime devlje.

Med vsemi narodi v Avstriji v stvaréh družih narodov, torej v avstrijskih stvaréh, najmanj podučeni, torej politično in moralično najmanj poklicani, so vendar Nemci v Avstriji od nekdanj sami vladali in administri-

rali. Saj vidimo, kaj so iz Avstrije naredili. Pri vseh njih napravah in političnih spremembah so zmerom le svojo gospodarsko voljo in svoj prid pred očmi imeli, želj in potreb, lastitost družih narodov pa nikoli ne gledali, zatoorej niso mogli nič stalnega in nič dobrega ustvariti.

Vendar pa oddajajo Nemci za slovanski narod vsa mesta pri sodnijstvu, v opravnijstvu, v učilnijstvu, v cerkvi; oddajajo jih, to se vé svojim udanim in tako vladajo čez slovansko ljudstvo, določujejo njegovo sedanjost in prihodnost, uživajo popolnoma duševne in materijalne koristi vladanja, in korak za korakom vsa narodno odrivajo.

Uradniki, odvetniki in meščanstvo stopajo v večini z veseljem na nemško-ministersko stran, če se le velika množina ljudstva dá potlačiti za hlapca, ki nima druge naloge v življenji, kakor za te gospode delati, in njim služiti, in če hočemo tudi mi svoj del, potem se nam kliče: „Vi mir kalite.“ (Dal. prih.)

Deželni zbori.

Deželni zbor goriški.

Razprave v 4. seji so bile živahne in jako zanimive. Bilo je na dnevnem redu sporočilo odseka za vladine predloge o načrtu postave zastran zamenjave zemljišč, to je, zastran organov (gospósk), kateri bi imeli razsojati, ali se po zameni zemljišč dá doseči zboljšanje gospodarstva dotičnih posestev. — Poročevalec odsekov dr. Tonkli, napové (po italijanski), da bo bral poročilo in načrt postave poprej po slovanski in potem, ker vsi poslanci slovenskega jezika ne umejo, po italijanski, ter se zdajci branja v napovedanem redu loti. Med branjem ga ni nihče motil, nikdo mu nič ugovarjal. Ko je pa vse prečital, kar je precej dolgo trajalo, naznani glavar, kakor je navada, da je na voljo dan splošni razgovor o prebranem načrtu postave. Tù prosi dr. Pajer za besedo ter začne opazovati, da dr. Tonkli je imel poročati v imenu odseka za vladine predloge; odsek pa da ga ni pooblastil, da naj bere poročilo po slovanski; v odseku, da se je bralo samo italijansko poročilo, samo to da je odsek odobril; če hoče dr. Tonkli po slovanski brati, da je to le njegova reč, ki pa vsled notranjega opravilskega reda ne sme priti pred zbornico, če ne stori poslanec dr. Tonkli poprej dotičnega predloga. V odseku se je res — nadaljuje — govorilo o tem, da bi se imelo v zboru tudi po slovanski poročati in se tudi slovanski tekst postav brati in potrjevati, ali sklenilo da se ni o tem nič. Sicer pa da on nima nič zoper to zahtevanje od slovenske strani, samo da je poprej treba določiti, kaj in kako, in k temu da je treba posebnega nasveta, posebnega dogovora med zborniki. Do sedaj, skoz 8 let, se je vse v italijanskem jeziku obravnavalo, Slovenci, se je zdelo, da so bili s tem zadovoljni; če se hoče vpe-ljati kaj novega, treba je posebnega sklepa. — To so glavni dr. Pajerjevi razlogi. — Dr. Doljak, kot odsekov predsednik, potrdi vse, kar je govoril dr. Pajer. Dr. Tonkli: Pravice, ki jo hočemo začeti rabiti, nam ne daje deželni zbor, dajejo nam jo osnovne državne postave, tedaj nima zbor o tej stvari nič sklepati, in meni ni treba nikakih predlogov v tem oziru staviti. Mi le naravnost tirjamo, da se djanska raba naše pravice vpelje. V odseku je bila večina za moj nasvet in jaz sem imel pravico prinesiti slovansko poročilo v zbornico. Dr. Pajer (pojasnivši nekatere reči, ki jih ni bil dr. Tonkli po njegovem mnenji prav razumel): Odsek ni niti postave slovenske, niti poročila obravnaval, niti zaradi tega kaj sklenil. Cesar ni odsek po-

Gospodarske novice.

* Tudi jajca nesó na milijone dohodkov. Angleži cenijo tečnost jajec za človeško jed, zato povžijejo mehko kuhanih jajc sila veliko. Ker jim jih domače kokoši ne iznesó toliko, kolikor jih potrebujejo, zato jih nakupujejo na Francoskem (vsako leto za kakih 10 milijonov gold. in iz Belgije in Holandijo. Ker pa je vse to še premalo, obračajo se zdaj še v severno Nemčijo in v naše cesarstvo. Na Nemškem namažejo vsako jajce z oljem; na Lipskem je neki velik barantač, ki je nedavno obhodil Bavarsko, Česko, Ogersko do Banata in Slavonijo, da je videl, kako stoji v teh deželah s kokoši in si zaaral na milijone jajec. Za prvo poskušnjo so jih iz Ogerskega poslali 600 zabojev (kišt); v 3 dneh so bile po železnici v Lipsiji in odtod v 7 dneh na trgu v Londonu. — Tu se spet očitno kaže, kako olajšajo železnice kupčijo — in lahko je mogoče, da kranjska in štajarska jajca pridejo še v London.

Národno-gospodarske stvari.

„Slavia“ vzajemno zavarovalna banka — radikalno sredstvo ohraniti Čehom 21 milijonov goldinarjev, ki leto za letom iz dežele gredó. *)

Po „Slovan-u“.

Statistično je dokazano, da tuje asekuracije leto za letom samo iz Českega (brez Moravskega in Šlezkega) čez 20 milijonov gold. odpeljejo.

Ti milijoni so prostovoljni davek, ki si ga nečimerno naklada česki kmetovalec, česki delavec, česki trgovec, skratko rečeno, naš narod sam na korist tujih špekulantov večidel nam protivnih.

Ako slišimo, da tretjina davkov naših znaša 21 milijonov, zavzamemo se in javkamo, al zaradi tega pa ne javkamo, da smo tako nespametni, da si lahko miselno sami nakladamo ta davek. Vendar se redko katerikrat ravna tako po nespameti; marveč največkrat so tega krivi oni, ki so narodu našemu jemali priložnost, da se ni mogel zadosti učiti, omikati se in si prisvojiti dotičnih narodno-gospodarskih vednosti. Čem več pa je narod naš zaostal v vsem tem, temveč je nam, kateri te reči razumemo, dolžnost, da podučimo narod.

Kdor tako ne dela, zanemari domovinsko, tedaj npravno dolžnost, in kdor napačne razumke raznaša med ljudstvo, ta ni pošten narodnjak, marveč deluje na škodo naroda svojega. Taka se godí v nekterih kalendarjih, kjer se „Kotva“, nemško društvo akcionarjev „Anker“ hvali in priporoča, ktero je iz našega naroda izsésalo že nekoliko milijonov.

Spoznavši škodo tujih asekuracij na blagostanje svojega naroda je sklenil dr. Fr. Lad. Chleborad temu konec storiti. Narodu svojemu ohraniti 21 milijonov zdelo se mu je tako važno, da je odložil jurično svojo kariero in se lotil osnove in pospeševanja „Slavie“, vzajemne zavarovalne banke v Pragi. Ta ustav naj tedaj bode jéz, ki zadržuje in ovira povodenj, ktera vsako leto českemu narodu poplavi tako ogromne zneske!

To bistveno misel je dr. Chleborad brž prvokrat razodel v razglasu, ki ga je 27. marca 1868. leta razposlal med česko-slovanski narod, in kjer je govoril tako-le: „Nadjam se, da česko-slovanski narod bode radostno pozdravljal početje odborovo, in jaz Vas po-

*) Ker tudi čez dežele slovenske hoče „Slavia“ razširiti svoje delovanje, naj pričujoči sestavek povzamemo iz praškega časnika „Slovana“.

Vred.

življam podpirati „Slavio“, ki Vas ima rešiti brezštevilnih tujih agentov, ki Vam denar kradejo iz žepa, — podpirati „Slavio“, ki ima našim delalcem v poslednjem trenutku življenja biti tolažba, — našim kmetovalcem na police posojóča hipotečna banka, — domača naprava, ktera ne vodi denarja na Dunaj, Ogersko, Belgijo, Angležko, nego ga v Prago pripelje, od kodar naj se v rodovitnih potocih razlije po vseh česko-slovanskih okrajnah“.

(Kon. prih.)

Politične stvari.

Interpelacija

štajarskih slovenskih poslancev v štajarskem zboru.

(Dalje.)

Poleg tega nam je treba še marsikaj premisliti: nemška liberalnost ni bila toliko velikodušna, da bi bila Slovencem, katerih je vendar $\frac{2}{5}$ vseh deželnih prebivalcev, dala le en sedež v deželnem odboru štirskem, sploh se v vsem delovanju deželnega odbora kakor rdeča nit vije premišljeno prizadevanje narodnega zatiranja. Z najničevejšimi izgovori so se nam leta in leta šole odrekale; negledé na naše razmere ozirajo se vedno v tuje dežele, kamor se za ogledne popotnike vedno denar pošilja in od koder dobivamo tujo, z našimi okolišči neznano, našim koristim protivno tako imenovano inteligencijo; in konečno so nam hoteli vriniti samo meščanske šole, ki bi imele koristiti samo germaniziranemu meščanstvu in ktere so po svoji osnovi čisto skažene; skoraj celo desetletje smo se morali boriti za realno gimnazijo, ktera bi bila vsem odprta; kmetijska šola na slovenskih tleh se je odrekla, samo da bi si slovenstvo ne opomoglo, klubu §. 19. pak se je na slovenskih tleh za slovensko mladež s slovenskimi novci napravila nemška, sicer že v svoji osnovi skažena, premala vinorejska šola in še ta se je čisto neopravičeno in na velike stroške preložila v najbolj ponemčeni kraj, samo zato, da bi slovenstvo od nje kolikor najmanj mogoče koristi dobivalo; že obstoječega slovenskega gospodarskega lista zato niso hoteli podpirati, ker ta list govori tudi o dnevnih vprašanjih in sicer v narodnem smislu, temu nasproti pa se za slovenski denar zdržuje nemšk list, slovenskemu ljudstvu pa se za njegove novce podaja le neka prestavljena, po nemško pripravljena, pogreta jed.

Z veliko viro je na dalje deželni odbor prenalil postavo o okrajnem zastopništvu, ktera vsled svojega strahovitega volilnega reda slovensko-kmečki živelj ter njegove narodne, duševne in materialne koristi popolnoma izroča potujčenemu meščanstvu in birokraciji, in ktera je postala novo orodje za narodno tlačenje. Velike svote plačujemo za deželne potrebe zlasti za nemške učne namene, za naše narodne potrebe sploh, kakor tudi za narodne potrebe v glavnem mestu se ničesa ne stori; dá, celo stolici za slovanske jezike in literaturo, ki je več kakor 50 let bila na graškem vseučilišči, odtegnila se je vsaka podpora iz deželnega premoženja in brezobzirno se vtikajo vsi deželni zavodi v nemško glavno mesto, kamor se v masah sili naše ljudstvo, da tam žalostno životari in se pita s strupom potujčevanja. Za naše denarje se olepšuje glavno mesto, vzdržuje se gledišče, zidajo se palače, našim ljudem pa se v tako obilnem številu zemljišča po eksekuciji prodajo. Slovenec kot Slovenec ne dobí pri deželnih uradih nobene službe, in z največo brezobzirnostjo se oddajajo celó službe pri deželnih zavodih, ki stojé na slovenskih tleh. Z nevoljo in po polževo se pripravljajo popraviti krivično nam volilno postavu, volitve narodnih poslancev se podirajo

zarad malenčnih pomanjkljivosti, katerih skrbno iščejo, gledé protinarodnih poslancev pa tudi največe nepostavnosti volitve ne ovirajo. In še marsikaj imamo premisliti. — Če se spominjamo zadnjih volitev v državni zbor in pomislimo, kako se vedno sovraži in zaničuje naše narodno prizadevanje, naš jezik in naša literatura — kar jim je vse neznano — in kako se ob enem v zvezde kuje nemštvo, kako se vsaka protinarodna demonstracija odpadnikov in tujcev hvali in uvažuje, narodne manifestacije pa zaničljivo prezirajo in grdi; kako nas slovenske poslance odstranjuje iz odborov, kjer se konečno določuje, in kako se nam daje povsod čutiti, da smo tu neljubi gostje in da mi Slovenci tukaj v deželnem zboru, torej v javnem življenji, svojemu jeziku ne moremo nikdar pridobiti dejanske veljave; če pomislimo, da nemška vlada nikdar ne zine, če se borujemo za svojo dobro pravico, in da ona ni kazala niti razuma niti dobre volje za naše pravice in koristi; kako je vse naše tožbe in interpelacije z nekterimi frazami odpravila, — če pomislimo, da smo mi slovenski poslanci proti vsemu temu zastonj ugovarjali, in da — kakor sedanja večina misli in čuti — in pri svoji vedni manjščini v štirskem zboru za svoj narod nikdar nič ne bomo dosegli in doseči ne moremo; če pomislimo, da vlada izven zbora sama postave ne čišla, in jej tudi ne daje nobene veljave; kako vse prošnje zaradi ravnopravnosti pod klop meče, kako bolj kakor kedaj preganja narodne uradnike in učitelje ter jih preganja iz dežele in namestuje s tujci jezika nezmožnimi — kako teh slednjih protinarodne agitacije ne le dopušča, ampak celo plačuje, kako se vlada očitno protivi slovenstvu in podpira lahonstvo, kako pri volitvah povsod dela proti našemu narodu in s pomočjo sebičnih tujcev narodove slabosti rabi za svoje namene, kako s pomočjo protežirane manjšine ogromno narodovo večino zatira in demoralizira, kako povsod vstvarja nenaravne, nezdrave in neprenesljive razmere, kako daje narodnim časnikom komaj dihati, če premislimo, s kako nečuveno nesramnostjo in hudobijo uradno laško-nemško časopisje žali naše narodno čustvo, kako se vedno provocirano ljudstvo obsoja in potem prepušča svojim mukam, kako se je odtegnila ljudstvu edina zaslomba, vera namreč do pravice vladine; — če vse to premislimo, potem se moramo prepričati, da se dela na popolni propad našega naroda, da se namera pogrezniti naš narod v surovost in nevednost, v kateri naj bo poginil in še le spremenjen v drug narod zopet sposoben postal za omiko.

Tu nam nastaja dolžnost braniti narod proti gospodarstvu tuje stranke in liberalizmu, ki tako cvetje poganja in to tem bolj, ker bi nam celó vsa pravičnost naših nasprotnikov ne mogla pomagati, kajti skušnja uči, da manjše ljudstvo zvezano z močnejim svojo samovest in svojo samostalnost bolj in bolj zgublja in da konečno neha biti. Mi Slovenci nismo za to rojeni, da bi tlakovaje nemštvu in lahonstvu poginili in v neprestanem boji za narodno eksistencijo porabili vse svoje moči, ktere moramo rabiti za dušni in materijalni napredek. Tudi mi Slovani imamo poklic, da do veljave pripomoremo načelom nravnosti, poštenosti in blagodušja. Najviše načelo, ki nas vodi pri vsem našem dejanji in nehanji, je to, da rešimo in ohranimo svojo eksistencijo; k temu nam pa more le pomagati ločitev od tujega naroda in ozka zveza z našimi brati v državi, s kterimi smo istega rodú, s kterimi moramo hoditi v prihodnje isto pot in s kterimi vsled priložene jezične karte „zemljevid slovenske dežele“ zdržema živimo na odločenem prostori.

Nazaj segamo na najstarejšo zgodovinsko pravo, na pravo naravno; kar smo nekda bili, hočemo zopet biti, en narod, eno telo, narod svoboden in samostalen,

nemoten in zmeden po tujem vplivu in tujem varstvu; — svoje zadeve hočemo po svojih potrebah, po svojih pojemih, po svojem lastnem notranjem nagonu sami vrevati in oskrbovati. (Kon. prih.)

Vrtec lepoznavski.

Visoka pesem.

Zložil Jovan Vesel-Koseski.

(Dalje.)

III.

Posvečeno bodi tvoje imé.

Zadonite združeni svetovi,
Vse danice, zvezde vse višin,
Zemlje toki, morskih rek valovi,
Zraka piš, kreposti globočin!
Zadonite trombe kerubimske,
Harpe svete korov angelskih,
Zadonite pesmi serafimske,
Hosiana bitju bitij vsih!

Sveto, sveto, sveto vedno bodi
Tvoje imé pravice silni Bog!
Na kolena zemlje vsi narodi,
Pojte — „Sveto, Sveto, Sveto!“ — krog.
Sveto imé neskončnega spomina,
De častim te vredno, daj, o daj!
Posvečeno v duhu tvôga sina
Bodi tu in tam in vekomaj!

Ko se cvetje krasne tulipane
Letnih dob iz popja zableši,
Ko svitlost prikazni še neznane
Nočni mrak obnebja preleti;
Ko na zraku zime jasno studne
Tisučerno zvezdic blesketá,
Se zavzame človek luči čudne,
Serce mu stermenja duh navdá.

To pa je o blesku tvoje slave,
Kar ob soncu žark planetni je;
Iz odsvita večne luči prave
Le utrinka blede iskrice.
In stermenje tebi zaderžali,
Pozabili tvojo slavo bi,
Tebi ne češenja skazovali,
Vsih svitlob ki živo jedro si?

Bliža ki posvetni se visosti,
Ktera kot on sam je sanj in prah,
Hipno čut napade ga slabosti,
Neželjen mu šine v žile strah.
Močnimu ponižno se priklanja,
V blesku kron mu serce trepetá,
Se za čast zatiravca poganja,
Ki mu ljud za nohtam prah veljá.

Slave pak bi tebi ne zapeli,
K' si vse visosti vir in car,
Tebi, ki si oče zemlji celi,
Vsim stvarém, zvezdišu vsim vladar?
Ki ko streseš rob obleke svoje,
Svitle te vse sonca zatemniš,
Al ko migneš, novih soncov roje
Iz kaósa vihrati storiš.

Sveto bitje, živi Bog ljubezni,
Tebi čast in perva dika gré,
Posvečeno v strahu in bojezni,
Posvečeno bodi tvoje imé!

Kdor vratič pri sebi nosi, tega kača ne pikne. Nemec misli, da, če vratič imaš okoli noge omotan, ne boš se na potu utrudil, zato gotovo ime nemško „Beifuss“. Tanacetum pa se veli na Štajarskem: vratika, in je pomoček zoper gliste, zato mu Nemec tudi pravi „Wurmkraut“. Po sv. Ivanu ima tudi ime: poly-podium, filicula, kateri pravijo: sv. Ivana kruh, ali božja stelica.

5. Zlatič trava.

Zlatič trava, chelidonium, ima moč, da, ako jo zakonski si pod vzglavnik denejo, zmirom v miru brez prepira živijo, menda po tej vraži ime: zlatič. Grk jo imenuje chelidonium od *χελιδον*, lastovica, ker, kakor lastovica oznanjuje mladoletje, tudi zlatič cvetè spomladi, zato tudi tej travi nekteri pravijo: lastovičina trava. *) Na Štajarskem so vesi: Zlateče, gotovo po zlatiču.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Interpelacija

štajarskih slovenskih poslancev v štajarskem zboru.

(Konec.)

Domači uradniki naj nas vladajo, ki narod ljubijo in ktere bodo imenovali naše deželne oblasti; hočemo, da se sklepajo postave v jeziku našega naroda in da izvirajo iz našega kulturnega in pravnega življenja — mi tirjamo postavodajo v domačem skupnem deželnem zboru za vse zadeve, ki so v najvišem diplomu od 20. oktobra 1860. l. deželni avtonomiji prepuščene: v pravosodji, poduku, bogočastji, upravi. Za te zadeve tirjamo deželno vlado, ki bo našemu skupnemu deželnemu zboru odgovorna, ktera se bo imenovala iz naše srede, in ktera bo razvijala notranjo moč narodovo; mi hočemo imeti svojo lastno najvišjo sodnijo, svoje lastno vseučilišče v naši sredi, v narodovem osrčju. Mi hočemo, da se določi in odloči ona svota denarjev in vojakov, ktere moramo državi dajati, in druge dohodke hočemo upotrebljati za blagor in potrebe lastne dežele iz lastnega naroda. Javno pravo je od nekdanj priznavalo narodom pravico, da si smejo svoje zadeve sami oskrbovati, in si dati ono ustavo, ki njih okoliščinam najbolje odgovarja.

Naj stanuje kateri narod na majhnem ali velikem prostoru, nastaja mu že iz tega, da živi, moralična dolžnost in pravica iskati pogojev, pod katerimi bo mogel živeti, ohraniti in razvijati se; državi pak, ki obstaja le zaradi svojih prebivalcev, narašča ravno tako dolžnost svoje prebivalce braniti in njim dajati omenjene pogoje. Država, ki bi tega ne hotela ali ne mogla, zgubila je moralično pravico še dalje obstajati.

Dežel ne reprezentuje zemljišče, ampak narod, ki na zemljiščih živi; tako tudi mi štirski Slovenci nismo samo stvar, ampak osebne individualnosti. Torej ne moremo priznati nemški večini, da bi imela lastninske pravice do nas in do oblasti, na katerem živimo, tudi ne moremo dopuščati, da bi nas ona v narodnih vprašanjih nadvladala, ali da bi nam smela ona dopuščati, kader se bomo hoteli ločiti iz sedanje deželne zveze.

Politično individualnost vojvodine širske reprezentuje oblastnijsko in vladarsko pravo deželnega vladarja. Mi se imamo samo do njega obračati. Ako se on sklada

*) Litovčani jo imenujejo: kregždyne, od kregžde, lastavica. Pis.

z ljudstvom, ktero se hoče ločiti, potem ima omenjena sprememba vso svojo pravno podlago. Razdelitev deželnega premoženja potem iz tega samo ob sebi izvira.

Le premislimo, da so se že čisto v Avstriji provincije razločevale in združevale, in da to ni nikakor kaj novega.

Tako so vladni krogi že sami iz narodnih obzirov premišljevali o ločitvi laško-tiroljskega oblastja od severne Tiroljske, vzhodne od zapadne Galicije; srbska vojvodina in knježevina erdeljska se je utelèsila Ogerski, kar se ustavno nikakor ne dá opravičevati; ravno zdaj se razpolaga z vojaško granico; celo državo so v dve polovici razdelili. Ako še premislimo, kako nemška stranka skoraj brezvestno prezira historične pravice dežel in kronovin in jih razbija v gole vladne oddelke (regierungs-departements) ne obotvaljaje se spremeniti vse razmere in naprave: potem imajo Nemci malo pravice sklicavati se nam nasproti na historično pravo, ktero sicer povsod tajé, in ktero gledé nas ni pravo ampak historična krivica, in ravno tako malo pravice imajo od nas tirjati, da mora ta krivica vekomaj obstajati.

Poleg vsega tega bi združenje vseh Slovencev v narodno in politično celoto skrajšalo in pocenilo upravo, odpravilo bi se hujskanje ter ovajanje med raznimi narodi in ovire svobode, in naše gibanje pospešilo bi pomirje, ktereга vsi tako zelo želé, kajti ljudstva že laže prenašajo absolutizem vlade, kakor pa despotizem drugega naroda.

Pomisliti je na dalje, da se more država ohraniti in močna postati le na podlagi enakih pravic za vse, na podlagi municipalne avtonomije; pomisliti, je, da se bolj in bolj spoznava in tirja, da je federativni preustroj Avstriji edino mogoča, državi in narodom edino koristna državna osnova, kajti celota se ojači, ako se ojačijo deli in federalizem je do zdaj pomenjal le državno enoto, centralizem pa v svojih zadnjih namenih le razdeljevanje države in ako se še pomisli, da federalistična osnova tirja večih deželnih in ljudskih skupin, potem se mora priznati, ko tirja državna korist in čast Nemcev, da se ustreže našim željam, ako nočejo Nemci tudi v prihodnje na-se nakladati sumnje, da so nepravilni in da hoté Slovane tudi za naprej ovirati v svobodnem mišljenju, svobodnem življenju in napredku in da hoté dosedanje razkosanje slovenskega naroda v 6 za-se nezmožnih delov samo zato še dalje ohraniti, da bi mogli Slovence tem laže zatirati.

Zatorej poprašamo slavno vlado:

(Sledi obširno razpeljano vprašanje: 1. ali bi hotela vlada Nj. veličanstvu predložiti prošnjo, da bi se osnovala zedinjena Slovenija, in 2. kaj hoče vlada storiti, da resnica postane slovenska ravnopravnost, in zakaj dozda v tej zadevi še ni nič storila.

Ozir po svetu.

Pogled na bojišče v Dalmaciji.

Vse obrača zdaj svoje oči v okraj Kotski v Dalmaciji, kjer se je ljudstvo z orožjem uprlo zoper vlado zaradi nove vojne postave, ktera mu je vzela neke posebne pravice, ki jih je dosihmal imelo. Že dalmatinski poslanec Ljubiša je v državnem zboru povzdignil svoj glas, naj se za Dalmacijo nikar ne vpelejo novosti, ktere bi utegnile narod zeló razdražiti, ki je mnogo let vžival posebne izjeme. Al njegov glas se ni poslušal. Zmogel je tudi o tem nesrečni centralizem! Ko pa se je imela nova vojna postava pametno ali nes-pametno vršiti tudi v teh krajih, je kakor strela iz